

cum basi sua: tentoria atrii, et columnas cum basibus suis, tentorium in introitu atrii, funiculosque illius et paxillos. Nihil ex vasis defuit, quæ in ministerium tabernaculi, et in tectum fœderis iussa sunt fieri. Vestes quoque ad ministrandum in sanctuario, et vestes sanctas quibus sacerdotes utuntur, Aaron (*Vulg.* quibus sacerdotes utuntur in sanctuario Aaron) scilicet et filii ejus, obtulerunt filii Israel, sicut præceperat Dominus. Quæ postquam Moses cuncta vidit expleta, benedixit eis.

C. CXXXVII, *Cap. XI.* — Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Mense primo, die prima mensis, eriges tabernaculum testimonii, et pones in eo arcam, demittesque ante illam velum, et illata mensa, pones super eam quæ rite præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis, et altare aureum in quo adoletur incensum, coram arca testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones, et ante illud altare holocausti: labrum inter altare et tabernaculum, quod implebis aqua. Circumdabisque atrium tentorii, et ingressum ejus. Et assumpto unctionis oleo, unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur: altare holocausti et omnia vasa ejus: labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint sancta sanctorum. Applicabisque Aaron et filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, et lotos aqua indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio eorum in sacerdotium proficiat sempiternum. Fecitque Moyses omnia, quæ præceperat Dominus. T. XVIII, C. CXXXVIII. Igitur mense primo anni secundi, in prima die mensis, collocatum est tabernaculum. Erexitque illud Moyses, et posuit tabulas ac bases et veles, statuitque columnas, et expandit tectum super tabernaculum, imposito desu-

Explicit liber Elle Smoth, id est Exodus.

TITULI LIBRI VAIEGRA, ID EST, LEVITICI.

- I. Ubi lex holocaustorum de immundis animalibus vel avibus Domini promulgatur.
- II. Sacrificium pro peccato per ignorantiam admissum. Jubetur de ignorantia pontificis pro errore populi, pro actu immundi, et recollectione peccati, et tenere curantibus.
- III. De sacrificio eorum qui per errorem sanctificata comedunt, et de negante et pejerante, et libamentis.
- IV. De oblationibus sacerdotum, quas pro se offerre debeant, vel quid de oblationibus consequantur, de adipi et sanguine.

BREVES LIBER LEVITICI.

- V. Quomodo initiandi sunt sacerdotes, vel quibus vestibus induendi. De unctione tabernaculi et vasorum ejus. Ubi Moyses sicut pontifex accipit portionem Aaron sacerdotis: filii Aaron illicite ignem offerentes percussi sunt.
- VI. Sacerdotibus præcipitur vinum non bibere, cum templum ingrediuntur. De mundis et immundis animalibus et avibus comedendis.
- VII. De muliere pariente, et immunda. De lepra contaminatione vel discrimine. De lepra vestimentorum. De mundatione lepræ. De divitis et pauperis lepra, et mundatione domorum.
- VIII. De viro fluxum seminis sustinente, vel de iis, quæ per somnum contingere solent. De menstruis mulierum, vel profluvio.
- IX. De duobus hircis, et de duobus vitulis pro populo et pontifice immolandis.
- X. Præcipitur, ut omnis victima, quæ in agro nactatur, ut primitiæ ex eadem Domino offerantur, et ne sanguinem quis comedat, vel mortificium, vel captum a bestia.
- XI. Timor Dei imperatur: timendum patrem: idola non facienda, et cætera, quæ ad legem et justificationes pertinent.
- XII. Præcipitur nullum ex Israel et sancti seminis idolo consecrandum. De machis et adultera: quæ sunt personæ, quibus licet conjugio sociari.
- XIII. Præcipitur sacerdos neminem lugere, neque viduam, aut repudiatam uxorem accipere: et corporalibus vitis maculatam sacrificium non offerre: nullum alienigenam Sancta sanctorum attingere.
- XIV. De victimis pacificorum, quæ sint Domino consecranda. De solemnitate azymorum, et consecratione spicarum in pentecoste.
- XV. De mense septimo, jejuniis, et feriis tabernaculorum. Oleum ad luminaria offerendum. Et de panibus duodecim super altare jugiter imponendis.
- XVI. De blasphemo legis lapidato: et ingressi qualiter terram promissionis obtineant. De attenuato Hebræo vendente possessionem suam. De vitibus levitarum: de venditione ingenuorum: de advenis. Benedictiones servantium legem, et maledictiones contemptoribus legis Dei. De votis, et sacrificiis, et estimatione sacerdotis.

BREVES LIBRI LEVITICI.

- I. De decem generibus oblationum absque fermento, et melle solo, admiscendis sale.
- II. De aliis decem generibus oblationum pro ignorantia, vel oblatione, vel immunditia, et errore atque contemptu.
- III. De ritu sacerdotum hostiarum, et cæterorum sacrificiorum, et de sanguine non edendo.
- IV. De consecratione Aaron et filiorum ejus, omniumque vasorum, et de hostiis immolatis.
- V. De præsentia gloriæ Domini super tabernaculum, et holocaustis divino igne consumptis, ubi Nadab et Abi ignis occidit.
- VI. De mundis et immundis animalibus, et de mulieris purificatione post partum.
- VII. De diversitate lepræ, ejusque mundatione.
- VIII. De passionibus vel immunditia tam viri, quam femina.
- IX. De observatione introentis in sancta pontificis: et de duobus hircis sorte discretis: et de die afflictionis, et sanguine non edendo.
- X. De turpitudinibus et sacrilegiis gentium execrandis et de constitutione præceptorum.
- XI. De magis, et adulteris, et de turpitudinibus. De pythonibus non sequendis, et de sacerdotibus, atque omni clero, ut in toto vitis careant, et sanctum immundi non comedant.
- XII. De sacrificiis absque macula offerendis, et de alienigenarum oblationibus reprobandis.
- XIII. De quinque solemnitatibus anni celebrioribus, et de oleo lucernarum, et de panibus propositionis.
- XIV. De filio mulieris Israelitidis, qui blasphemavit nomen, et oculum pro oculo, et ut terra anno septimo sabbatizet, et de remissionibus anni jubilei, et Dominus ad Judæos: Terra, inquit, mea est, et vos advena et coloni.
- XV. De prosperitatibus quas Dominus pollicetur, si fiat quod præcepit, et de vindicta ob transgressionem septemplii.
- XVI. De diversis votorum pretio redimendorum statutis.

CAPITULA LIBRI VAIECRA, ID EST, LEVITICI.

- I. Locutus est Dominus ad Moysen de tabernaculo testimonii, et de sacrificiis.
- II. Quid offeratur pro delicto ignorantie a sacerdotibus, vel populo, dicit Deus Moysi.
- III. Quid pro negligentia offerendum sit.
- IV. De commentato et invento: si mentiatur aut juret injuste.
- V. De holocausto.
- VI. De sacerdote uncto, quid offerat.
- VII. Hostiam pro delicto.
- VIII. Adipem et sanguinem, et a fera comestum non manducandum.
- IX. De sacrificio salutari.
- X. Lavit Moyses Aaron et filios ejus, et induit eum vestem sacerdotalem.
- XI. Unxit Aaron et filios ejus, et vestivit, et obtulerunt holocausta et sacrificia, et descendit ignis consumens omnia.
- XII. Nadab et Abiu offerentes ignem alienum, igne coelesti consumpti sunt.
- XIII. Jubet sacerdotibus, cum accedunt ad Deum (1), vinum non bibere.
- XIV. De sacrificio quod remanserit, sacerdotes cum suis (2) preceptum manducare.
- XV. De pecoribus manducandis.
- XVI. De piscibus qui manducantur.
- XVII. De volatilibus non manducandis.
- XVIII. De pecoribus non manducandis.
- XIX. De reptilibus non manducandis.
- XX. De muliere que masculum pepererit.
- XXI. De ea, que puellam pepererit.
- XXII. De tactu lepræ.
- XXIII. Mundatum a lepra ostendi sacerdoti, et sic intrare in castra.
- XXIV. De macula lepræ in domo.
- XXV. De viro, cui fuerit fluxus ex corpore.
- XXVI. De muliere, que fuerit in fluxu sanguinis.
- XXVII. Non debere Aaron assidue ingredi interioris in Sancta.
- XXVIII. Septimo mense, decimo die mensis jejunandum.
- XXIX. Sacrificia per Dei sacerdotes offerenda.
- XXX. Sanguinem, et per se mortuum non manducandum.
- XXXI. Morticinum et a fera captum non comedendum.
- XXXII. Cum omni domestica generis non dormiendum.
- XXXIII. Non adulterandum.
- XXXIV. Sanctos esse debere, qui ad Deum accedunt (3), et parentes diligere.
- XXXV. Reliquias messis pauperibus dimittendas.
- XXXVI. Non furandum, nec mentiendum, nec perjurandum, neque delaturam faciendum.
- XXXVII. Proximum non ledendum.
- XXXVIII. Mercedem mercenarii non detinendam.
- XXXIX. Non maledices surdo.
- XL. Ante cæcum non pones offendiculum.
- XLI. Dominum Deum tuum timebis.
- XLII. Non judicabis injuste.
- XLIII. Personas non accipies.
- XLIV. Non ambulabis dolose.
- XLV. Non insistas in sanguinem proximi tui.
- XLVI. Non oderis (4) fratrem tuum, nec vindicabis te ipsam.
- XLVII. Diliges proximum tuum tanquam te.
- XLVIII. Jumenta tua non sines coire diverso generi.
- XLIX. Veste, que ex discoloribus est, non indueris.
- L. Si quis dormierit cum ancilla desponsata viro.
- LI. Non augurandum vel auspicandum.
- LII. Non profanabis filiam tuam in moechiam.
- LIII. Ventriloquos et incantatores non audiendos.
- LIV. Seniores et presbyteros honorandos.
- LV. Advenam diligendum.
- LVI. Pondera et mensuras æque habendas.
- LVII. Quicumque dederit filiam suam principi Moïsch, morte moriatur.
- LVIII. Quicumque secutus fuerit ventriloquos aut præcantatores, pereat de populo.
- LIX. Qui maledixerit patri aut matri, moriatur.
- LX. Adulteri pariter moriantur.
- LXI. Cum uxore patris qui dormierit, ambo moriantur.
- LXII. Si quis manserit cum nuru sua, ambo moriantur.
- LXIII. Quicumque manserit cum masculo coitu femineo, ambo moriantur.
- LXIV. Quicumque acceperit mulierem et matrem ejus, igni cremabuntur.
- LXV. Quicumque dederit concubitum in quadripedem, moriatur, et quadripedem occidat.

(1) In Palatin. mss. « ad altare ».

(2) Idem, « cum suis sacerdotibus ».

(3) Ms. Palatin. « qui ad Deum pertineant ».

(4) Idem mss. « non occideris », pro « oderis ».

- LXVI. Quæcumque mulier ad aliquod pecus accesserit causa coitus, occidatur (1).
- LXVII. Quicumque acceperit uxorem sororem suam (2), castigabuntur de populo.
- LXVIII. Si quis cum menstruata coierit, vel cum uxore patris, vel avunculi, vel fratris sui, morte moriatur.
- LXIX. Ventriloquum et incantatorem lapidandos.
- LXX. Sacerdotes in nullo inquinari, sed esse sanctos.
- LXXI. Filia viri sacerdotis, si prostituatur ad fornicandum, igne cremabitur.
- LXXII. Homo in quo fuerit macula, non accedet offerre dona Deo.
- LXXIII. Sacerdotem, in quo fuerit immunditia, et sic accesserit ad sancta, exterminari a Deo, et de sanctis extraneus non manducet.
- LXXIV. Maculosa et vitiosa non offerenda.
- LXXV. De sacrificio orationis.
- LXXVI. De sabbato observando.
- LXXVII. De pascha et azymis.
- LXXVIII. De primitiis messis offerendis.
- LXXIX. De mense septimo.
- LXXX. Ad lumen lucernæ oleum inferendum.
- LXXXI. Eum qui blasphemaverit, lapidandum.
- LXXXII. Eum qui occiderit, occidendum, et de jubæo.
- LXXXIII. De fratre paupere.
- LXXXIV. De fratre venundato et comparato.
- LXXXV. Idola non faciendâ.
- LXXXVI. Sabbata observanda.
- LXXXVII. Bellum abfuturum, si mandata custodiuntur.
- LXXXVIII. In tribulationibus, et fame, et plagis malis castigandos, si præcepta non servantur.
- LXXXIX. Votum masculi vel femine prelo offerendum, in pecuibus vero non mutandum.

(1) Integrum hocce capitulum 66 Palatin. mss. nescit.

(2) Sufferimus ex Palat. ms. « uxorem », quod nomen deerat.

INCIPIT

LIBER VAIECRA,
QUI GRÆCE DICITUR
LEVITICUS.

T. I, B. I, C. I, cap. I. -- Vocavit autem Moysen, et locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus et ovibus offerens victimas, si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento, masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum, ponetque manum super caput hostie, et acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens. Immo labitque vitulum coram Domino: offerent filii Aaron

sacerdotes sanguinem ejus, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi: detractaque pelle hostie, artus in frustra coincident, et subjicient in altari ignem, strue lignorum ante composita, et membra, que cæsa sunt, desuper ordianates, caput videlicet, et cuncta que adherent jecori, intestinis et pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem Domino. Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus, sive de capris holocaustum, masculum (1), absque macula offeret: immolabitque ad latus altaris,

(1) Undecim mss. codices, quos in hoc opere admissimus continemus, duobus modis legunt hic loci. Canon Hebr. veril. biblicorum codex regius, n. 3563, et alii quatuor S. Germani, vel Corbeiensis monasterii, sic habent: « Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus, sive de capris holocaustum, amiculum et absque macula offeret ». Colbertinus autem bibliothecæ mss. tres, nempe 74, 157, et 181, cum uno

quod respicit ad aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundet super altare filii Aaron, per circuitum, dividenteque membra, caput et omnia quae adherent jecori, et imponent super ligua, quibus subiociendus est ignis: intestina vero et pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare, in holocaustum et odorem suavissimum Domino. Si autem de avibus, holocausti oblato fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbae, offerat eam sacerdos ad altare, et retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris, vesiculam vero gutturis, et plumas projiciet propter altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent, confringetque ascellas ejus, et non secabit, nec ferro dividet eam, et adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est et oblato suavissimi odoris Domino.

Cap. II. — Anima cum obtulerit oblationem [h. muner] sacrificij Domino, simila erit ejus oblato, fundetque super eam oleum, et ponet thus, ac deferet ad filios Aaron sacerdotes, quorum unus tollet pugillum plenum simile et olei, ac totum thus, et ponet memoriale super altare, in odorem suavissimum Domino: quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum ejus, sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Cum autem obtuleris sacrificium coctum in cibano, de simila, panes scilicet absque fermento, conspersos oleo, et lagana azyma oleo lita: si oblato tua fuerit de sarlagine, simila consperse oleo et absque fermento, divides eam minutatim, et fundes super ea oleum. Sin autem de craticula fuerit sacrificium: aequae simila oleo conspergetur, quam offeres Domino, tradens manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, et adolebit super altare, in odorem suavitatis Domino; quidquid autem reliquum est, erit Aaron et filiorum ejus, sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Omnis oblato, quae offertur Domino, absque

Corb. n. 4, et altero S. Germ. num. 7, ad praecedentium lectionem addunt, « agnum », id est, legunt hoc modo, « agnum anniculum et absque macula offeret ». At Hebraeus nec « agnum » habet, nec « anniculum », ibi enim legitur ut in editis, רבמים, « zachar thamin sacrificium » quod significat: « masculum immaculatum adducet » sive, « offeret illum ». Huic lectioni consentiunt LXX interpretes, et textus Samaritanus; sed diversa consequenter addiderunt, textus quidem Sam. ista, « ad ostium tabernaculi adducet eum, etc. » Septuaginta

fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificium Domino. Primitias tantum eorum offeretis ac munera: super altare vero non ponentur in odorem suavitatis. Quidquid obtuleris sacrificij, sale condies, nec auferes sal foederis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione (Vulg. add. tua) offeres sal. Sin autem obtuleris munus primitiarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis eas (Vulg. tac. eas) igni, et confringes in morem farris, et sic offeres primitias tuas Domino, fundens supra oleum, et thus imponens, quia oblatio Domini est: de qua adolebit sacerdos in memoriam muneris, partem farris fracti, et olei, ac totum thus.

Cap. III. — Quod si hostia pacificorum fuerit ejus oblato, et de bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino. Ponetque manum super caput victimae suae, quae immolabitur in introitu tabernaculi testimonij, fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per circuitum altaris. Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino, adipem qui operit vitalia, et quidquid pinguedinis intrinsecus est: duos renes cum adipe qua teguntur illa, et reticulum jecoris cum renunculis: adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito, in oblationem suavitatis odoris Domino. Si vero de ovibus fuerit ejus oblato, et pacificorum hostia, sive masculum, sive feminam obtulerit, immaculata erunt. Si agnum obtulerit coram Domino, ponet manum suam super caput victimae suae, quae immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonij, fundentque filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum. Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem et caudam totam cum renibus, et pinguedinem quae operit ventrem atque universa vitalia, et utrumque renunculum cum adipe qui est juxta illa, reticulumque jecoris cum renunculis: et adolebit ea sacerdos super altare, in pabulum ignis et oblationis Domini. Si capra

vero, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, hoc est, « et imponet manum super caput ejus ». Ceterum error manifestus est in omnibus Latinis codicibus mss. ubi exscriptores « agnum » et « anniculum » posuerunt pro « masculo » sive « masculum ». Mart.

— Nostri mss. et quibus usus est Martian. fere omnes legunt « holocaustum, anniculum et absque macula »: alii « agnum anniculum, etc. » Hebraeus ad litteram « masculum immaculatum offeret illum ».

fuerit ejus oblato, et obtulerit eam Domino, ponet manum suam super caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonij. Et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum. Tollentque ex ea in pastum ignis Domini, adipem qui operit ventrem, et qui tegit universa vitalia, duos renunculos, cum reticulo quod est super eos juxta illa, et arvinam jecoris cum renunculis, adolebitque ea sacerdos super altare, in alimoniam ignis suavissimi odoris. Omnis adeps, Domini erit jure perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris, nec adipem, nec sanguinem omnino comedetis.

T. II, B. II, C. II, Cap. — IV. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Anima, cum (Vulg. quae) peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis Domini, quae precepit, ut non fierent, quidpiam fecerit: si sacerdos, qui est unctus, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino: ponetque manum super caput ejus, et immolabit eum Domino. Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonij. Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum sanctuarii: ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonij; omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi. Et adipem vituli auferet [h. et omnem adipem vituli peccati auferet] pro peccato, tam eum qui operit vitalia, quam omnia quae intrinsecus sunt: duos renunculos, et reticulum, quod est super eos juxta illa, et adipem jecoris cum renunculis, sicut auferetur de vitulo hostiae pacificorum, et adolebit ea super altare holocausti. Pelle vero, et omnes carnes cum capite et pedibus et intestinis a fimo, et reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent: incendetque ea super lignorum struem, quae in loco effusorum cinerum cremabuntur. Quod si omnis turba Israel ignoraverit, et per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est, et postea intellexerit peccatum suum, offeret vitulum pro peccato (Vulg. add. suo), adducetque eum ad ostium tabernaculi. Et ponent seniores populi manus super caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini, inferet

sacerdos, qui unctus est, de sanguine ejus in tabernaculum testimonij, tincto digito aspergens septies contra velum. Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonij; reliquum autem sanguinem fundet juxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonij. Omnemque ejus adipem tollet, et adolebit super altare: sic faciens et de hoc vitulo quomodo fecit et prius, et rogante pro eis sacerdote propitius erit eis Dominus. Ipsum autem vitulum efferet extra castra, atque comburet, sicut et priorem vitulum, quia pro peccato est multitudo. Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus perignorantiam, quod Domini [h. quod Domini Dei sui lege] lege prohibetur, et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum. Ponetque manum suam super caput ejus, cumque immolaverit eum in loco, ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est, tinget sacerdos digitum in sanguine hostie pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, et reliquum (Vulg. add. sanguinem) fundens ad basim ejus. Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus, ac dimittetur ei. Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terrae, ut faciat quidquam ex his quae Domini lege prohibentur, atque delinquat, et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam. Ponetque manum super caput hostiae, quae pro peccato est, et immolabit eam in loco holocausti. Tollentque sacerdos de sanguine in digito suo, et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus. Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino, rogabitque pro eo, et dimittetur ei. Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam, ponet manum super caput ejus, et immolabit eam in loco ubi solent holocaustorum caedi hostiae. Sumetque sacerdos de sanguine ejus digito suo, et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus. Omnem quoque auferens adipem, sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis, cremabit super altare in incensum Domini, rogabitque pro eo et pro peccato ejus, et dimittetur ei.

C. III, Cap. V. — Si peccaverit anima, et au-

derit vocem adjurantis, testisque fuerit quod aut ipse vidit aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam. Anima quae tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum a bestia est, aut per se mortuum, vel quodlibet aliud reptile, et oblita fuerit [h. anima quae tetigerit aliquid immundum, aut cadaver bestiae immunde vel eujuslibet quadrupedis vel reptilis animantis immundi, et oblita fuerit] immunditiae suae, rea est, et deliquit: et si tetigerit quidquam de immunditia hominis juxta omnem impuritatem, qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea subjacebit delicto. Anima quae juraverit et protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret vel bene, et idipsum juramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat poenitentiam pro peccato, et offerat agnam de gregibus, sive capram, orabitque pro ea sacerdos et pro peccato ejus: sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, et alterum in holocaustum, dabitque eos sacerdoti, qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pinnulas [h. cervicem], ita ut collo haereat, et non penitus abrumptur. Et asperget de sanguine ejus parietem altaris: quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato est. Alterum vero adolebit holocaustum ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato ejus [h. expiabit super eum sacerdos pro peccato ejus], et dimittetur ei. Quod si non quiverit manus ejus offerre duos turtures, vel duos pullos columbae, offeret pro peccato simillam, partem epha decimam, non mittit in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est: tradetque eam sacerdoti, qui plenum ex ea pugillum hauriens (1), cremabit super altare in monumentum ejus, qui obtulit, rogans pro illo, et expians, reliquam vero partem ipse habebit in munere. T. III. Locutusque est Dominus ad Mosen, dicens: Anima si praevaricans ceremonias per errorem [h. per ignorantiam], in his quae Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis juxta pondus sanctuarii: ipsumque quod tulit *damn* [h. non habet] resti-

(1) Aliter codex regius ms. biblicorum, unus Corb. et canon Hebr. vorit, qui legunt, « plenum ex toto pugillum ». Sed melius ut in editis juxta Hebraicum, « plenum ex ea pugillum ». MART.

tuet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei. Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex iis quae Domini lege prohibentur, et peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram aestimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia per errorem deliquit in Dominum.

C. IV, Cap. VI. — Locutus est Dominus ad Mosen, dicens: Anima quae peccaverit, et contempto Domino, negaverit depositum proximo suo, quod fidei ejus creditum fuerat [h. aut id quod fidei ejus creditum fuerat], vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, sive rem perditam invenerit, et inficians insuper pejeraverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus peccare solent homines, convicta delicti, reddet omnia, quae per fraudem voluit obtinere, integra, et quintam insuper partem domino, cui damnum intulerat. Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, et dabit eum sacerdoti, juxta aestimationem mensuramque delicti, qui rogabit pro eo coram Domino, et dimittetur illi pro singulis, quae faciendae peccavit. B. III, C. V. Locutus est Dominus ad Mosen, dicens: Praecepit Aaron et filiis ejus: Haec est lex holocausti: Cremabitur in altari tota nocte usque mane: ignis ex eodem altari erit. Vestietur sacerdos tunica et feminalibus lineis: tolletque cineres quos vorans ignis exussit, et ponens juxta altare, spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, efferet eos extra castra et in loco mundissimo [h. non habet, usque ad favillam consumi faciet] usque ad favillam consumi faciet. Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies, et imposito holocausto, desuper adolebit adipem pacificorum. Ignis est ipse perpetuus, qui nunquam deficiet in altari. Haec est lex sacrificii et libamentorum, quae offerent filii Aaron coram Domino, et coram altari [h. coram Domino in altari]. Tollet sacerdos pugillum simillae, quae conspersa est oleo, et totum thus, quod super simillam positum est: adolebitque illud in altari, in monumentam odoris suavissimi Domino: reliquam autem partem simillae comedit

— Palatin. et Urbinae mss. « plenum ex eo pugillum »: alii penes Martian. « ex toto » legunt pro « ex eo ».

Aaron cum filiis suis, absque fermento, et comedet in loco sancto atrii tabernaculi. Ideo autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domino offertur incensum. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto. Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum est (*Vulg.* erit), in generationibus vestris de sacrificiis Domini. Omnis qui tetigerit illa, sanctificabitur. T. IV, C. VI. Et locutus est Dominus ad Mosen, dicens: Haec est oblatio Aaron et filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis suae. Decimam partem offerent simillam in sacrificio sempiterno, medium ejus mane, et medium ejus vespere: quae in sartagine oleo conspersa frigitur. Offerat autem eam eadēdem, in odorem suavissimum Domino, sacerdos qui patri jure successerit: et tota cremabitur in altari. Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo. C. VII. Locutus est autem Dominus ad Mosen, dicens: Loquere ad Aaron et ad filios ejus: Ista est lex hostiae pro peccato: In loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino. Sanctum sanctorum est. Sacerdos, qui offeret (*Vulg.* offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi. Quidquid [h. quisquis] tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto. Vas autem fictile, in quo cocta est, confringetur: quod si vas aeneum fuerit, defricabitur, et lavabitur aqua. Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur carnibus ejus, quia sanctum sanctorum est. Hostia enim quae editur pro peccato, ejus sanguinis inferitur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni.

Cap. VII. — Haec quoque est lex hostiae pro delicto, sancta sanctorum est: idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum fundetur altaris. Offerent ex ea caudam et adipem, qui operit vitalla. Duos renunculos, et pinguedinem quae juxta illa est, retinentumque jecoris cum renunculis. Et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto. Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia sancta (*Vulg.* sanctum) sanctorum est. Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto: utriusque hostiae lex una erit: ad sacerdotem, quia eam obtulerit, pertinebit. Sacerdos qui offert holocausti victimam, habebit pellem ejus. Et omne sacrificium simile, quod

coquitur in clibano, quidquid et in craticula vel in sartagine preparatur, ejus erit sacerdotis a quo offertur: [h. et] sive oleo conspersa, sive arida fuerit, cunctis filiis Aaron mensura equa per singulos dividetur. Haec est lex hostiae pacificorum quae offertur Domino. Si pro gratiarum actione fuerit oblatio, offerent panes absque fermento conspersos oleo, et lagana azyma uncta oleo, coctamque simillam, et collyrida olei admixtione conspersas: panes quoque fermentatos, cum hostia gratiarum, quae immolatur pro pacificis: ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, et erit sacerdotis qui fundet hostiae sanguinem. Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit eis quidquam usque mane. Si voto vel sponte quisquam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed et si quid in crastinum remanserit, vescilicium est: quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet. C. VIII. Et si quis de carnibus victimae pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quaecunque anima tali se edulio contaminaverit, praevaricationis rea erit. Caro, quae aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ea. Anima polluta, quae ederit de carnibus hostiae pacificorum, quae oblata est Domino, peribit de populis suis. Et quae tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, sive omnis rei quae polluere potest, et comederit de hujusmodi carnibus, interibit de populis suis. Locutusque est Dominus ad Mosen, dicens: Loquere filiis Israel: Adipem ovis, et bovis, et caprae non comedetis. Adipem cadaveris morticini, et ejus animalis quod a bestia captum est, habebitis in usus varios. Si quis adipem, qui offerri debet in incensum [h. Si quis adipem animalium quae offerri debent in sacrificium] Domini, comederit, peribit de populo suo. Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus [h. non sumetis in cibo, in cunctis habitaculis vestris]. Omnis anima, quae ederit sanguinem, peribit de populis suis. C. IX. Locutusque est Dominus ad Mosen, dicens: Loquere filiis Israel (*Vulg.* add. dicens): Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul et sacrificium, id est, et libamenta ejus. Tenebit manibus adipem hostiae, et peccusculum, quia eam obtulerit, pertinebit. Sacerdos qui offert holocausti victimam, habebit super altare, peccusculum erit Aaron et filiorum

ejus. Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitiis sacerdotis. Qui obtulerit sanguinem et adipem, filiorum Aaron, ipse habebit armum dextrum in portione sua. Pectusculum enim elevationis et armum separationis tuli a filiis Israel de hostiis eorum pacificis, et dedi Aaron sacerdoti ac filiis ejus, lege perpetua, ab omni populo Israel. T. V, B. IV. Hæc est unctio Aaron et filiorum ejus in caeremoniis Domini, die qua obtulit eos Moses, ut sacerdotia fungerentur, et quæ præcepit dari eis Dominus a filiis Israel religione perpetua in generationibus suis. Ista lex holocausti et sacrificii pro peccato atque delicto, et pro consecratione et pacificorum victimis: quas (*Vulg. quam*) constituit Dominus Mosi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

C. X, *Cap. VIII.* — Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Tolle Aaron cum filiis suis vestes eorum, et unctiois oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, et canistrum cum azymis, et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi. C. XI. Fecit Moses ut Dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi, ait: Iste est sermo, quem jussit Dominus fieri. Statimque obtulit Aaron et filios ejus. Cumque lavisset eos, vestivit pontificem subnucula linea, acingens eum balteo, et induens (*Vulg. add. eum*) tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit, quod adstringens cingulo, aptavit rationali, in quo erat Doctrina et Veritas. Cidari quoque textit caput: et super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus. Tulit et unctiois oleum, quo linivit tabernaculum cum omni suppellectili sua. Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, et omnia vasa ejus, labrumque cum basi [h. fistula] sua sanctificavit oleo. Quod fundens super caput Aaron, unxit eum et consecravit; filios quoque ejus oblatos vestivit tunicis lineis, et cinxit balteo (*Vulg. balteis*), imposuitque mitras, ut jusserrat Dominus. Obtulit et vitulum pro peccato. Cumque super caput ejus imposuisset Aaron, et filii ejus manus suas, immolavit eum, hauriens sanguinem, et tincto digito, tetigit

(1) Non incongruo sensu habent hic canon, et S. Germaui ms. codex, num. 3, « postquam libaverunt eo eorum Domino ». MAR.

— Quidam penes Martian. ms. « libaverunt », pro « levaverunt », satis absurde, quidquid ipsi videatur,

cornua altaris per gyrum. Quo expiato et sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus. Adipem autem qui erat super vitula, et reticulum jecoris, duosque renunculos cum arvinulis suis, adolevit super altare: vitulum cum pelle, carnis, et fimo, cremans extra castra, sicut præceperat Dominus. Obtulit et arietem in holocaustum, super ejus caput cum imposuissent Aaron et filii ejus manus suas, immolavit eum, et fudit sanguinem ejus super altare per circuitum (*Vulg. per circuitum altaris*). Ipsumque arietem in frusta concidens, caput ejus, et artus, et adipem adolevit igni, lotis prius intestinis et pedibus, totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præceperat ei. Obtulit et arietem secundum, in consecratione sacerdotum, posueruntque super caput illius Aaron et filii ejus manus suas. Quem cum immolasset Moses, sumens de sanguine, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, et pollicem manus ejus dextræ, similiter et pedis. Obtulit et filios Aaron. Cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ, et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum: adipem vero, et caudam, omnemque pinguedinem que operit intestina reticulumque jecoris, et duos renes cum adipibus suis et armo dextro separavit. Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, lagenamque posuit super adipem et armum dextrum, tradens simul omnia Aaron et filiis ejus. Qui postquam levaverunt ea coram Domino (1), rursus suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis sacrificii Domino. Tulit et pectusculum, elevans illud coram Domino, de ariete consecrationis in partem suam [h. in partem suam Moses], sicut præceperat ei Dominus. Assumensque unguentum et sanguinem qui erat super altare (*Vulg. altari*), aspersit super Aaron et vestimenta ejus, et super filios illius ac vestes eorum. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo [h. Cumque sanctificasset eos et vestes eo-

neque enim degustare Hebræis licebat que offerrent. Latinorum is est liberiorum sollemnis error, qui litteras I pro E, et B pro V, ex vulgi pronuntiatione substituit.

rum], præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi [h. tabernaculi testimonii], et ibi comedetis eas. Panes quoque consecrationis edite qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: Aaron et filii ejus comedent eos: quidquid autem reliquum fuerit de carne et panibus, ignis absumet. De ostio quoque tabernaculi non exhibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ. Septem enim diebus finitur consecratio: sicut et impresentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleatur (*Vulg. completur*). Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptum est. Feceruntque Aaron et filii ejus cuncta quæ locutus est Dominus per manum Mosi.

Cap. IX. — Facto autem octavo die, vocavit Moses Aaron et filios ejus, ac majores natu Israel, dixitque ad Aaron: Tolle de armento vitulum pro peccato, et arietem in holocaustum, utrumque immaeulatum, et offer illos coram Domino. Et ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, et vitulum atque agnum anniculos, et sine macula, in holocaustum, hircum et arietem pro pacificis; et immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam oleo conspersam offerentes. Hodie enim Dominus apparebit vobis. Tulērunt ergo cuncta quæ jusserrat Moses ad ostium tabernaculi; ubi cum omnis adstaret multitudo, ait Moses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: facile, et apparebit vobis gloria ejus. Dixitque ad Aaron: Accede ad altare, et immola pro peccato tuo; offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo. Cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut præcepit Dominus. Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo; enjus sanguinem obtulerunt ei filii sui; in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim ejus. Adipemque et renunculos, ac reticulum jecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dominus Mosi; carnes vero et pellem ejus extra castra combussit igni. Immolavit et holocausti victimam, obtuleruntque ei filii sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta con-

cisam, cum capite et membris singulis obtulerunt. Quæ omnia super altare cremavit igni [h. non habet], lotis prius aqua intestinis et pedibus. Et pro peccato populi offerens mactavit hircum: expiatique altari [h. quo loto atque oblato], fecit holocaustum, addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque caeremoniis holocausti matutini. Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificæ populi; obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitu. Adipes autem bovis, et caudam arietis [h. Adipem autem bovis et arietis, et caudam arietis] renunculosque cum adipibus suis, et reticulum jecoris posuerunt super pectora. Cumque cremati essent adipem in altari, pectora eorum, et armoi dextros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moses. Et tendens manum contra populum (1), benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, et holocaustis, et pacificis, descendit. Ingressi autem et Moses et Aaron tabernaculum testimonii, et deinceps egressi, benedixerunt populo. B. V. Apparuitque gloria Domini omni multitudini, et ecce egressus ignis a Domino, devoravit holocaustum, et adipem quæ erant super altare. Quod cum vidissent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

C. XII, *Cap. X.* — Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron thuribus, posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat. Egressusque ignis a Domino, devoravit eos, et mortui sunt coram Domino. Dixit Moses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron. Vocatis autem Moses Misaële et Elsaphan, filiis Ozii, patris Aaron, ait ad eos: Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii, et asportate extra castra. Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut jacebant, vestitos lineis tunicis, et eiecerunt foras [h. confestimque pergentes tulerunt eos in tunicis suis, et eiecerunt foras], ut sibi fuerat imperatum. Et dixit Moses ad Aaron et ad Eleazar, atque Ithamar, filios ejus: Capita vestra nolite nudare, et vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, et super

(1) Diverse occurrunt vocula hoc loco in Hebræo et Samaritano textu. Hebræus legit אל העם, « el haam », id est « ad populum »: Samaritanus אל העם, « al haam, super » vel « contra populum ». MAR.

— Urbinas et Palatin. ms. « extendens »: tum ille paulo pressius Hebræo, ad populum. אל העם, et « benedixit ei », pro « eis ».

omnem coetum oriatur indignatio. Fratres quoque vestri, omnis (1) domus Israel, plangent incendium quod Dominus suscitavit: vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sancte unctionis est super vos. Qui fecerint omnia juxta praeceptum Mosi. T. VI, C. XIII. Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intretis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: *quia* [h. non habet] praeceptum sempiternum est in generationes vestras. Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum, doceatisque filios Israel omnia legitima mea quae locutus est Dominus ad eos per manum Mosi. C. XIV. Locutusque est Moses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar filios ejus qui residui erant: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, et comedite illud absque fermento juxta altare, quia sanctorum est. Comeditis autem in loco sancto, quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus Domini, sicut praeceptum est mihi. Pectusculam quoque quod oblatum est, et armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu et filii tui, ac filiae tuae tecum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israel: eo quod armum et pectus, et adipem qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, et pertineant ad te, et ad filios tuos, lege perpetua, sicut praecepit Dominus. Inter haec hircum, qui oblatum fuerat pro peccato, cum quereret Moses, exstimum reperit, iratusque contra Eleazar et Ithamar, filios Aaron, qui remanserant, ait: Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quae sancta sanctorum est, et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, et reges pro ea in conspectu Domini, presertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, et comedere eam debueritis in sanctuario, sicut praeceptum est mihi? Respondit Aaron: Oblata est hodie victimam pro peccato, et holocaustum coram Domino: mihi autem accidit, quod vides. Quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in caeremoniis, mente lugubri? Quod cum audisset Moses, recepit satisfactionem.

B. VI, C. XV, Cap. XI. — Locutus est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Dicitis filiis Israel: Haec sunt animalia quae comedere debetis de

cunctis animantibus [h. quadrupedibus] terrae: Omne quod habet divisa ungulam, et ruminat in pecoribus, comedetis. Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus et cetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. Cheroeryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est: lepus quoque, nam et ipse ruminat, sed ungulam non dividit. Et sus, qui cum ungulam dividat, non ruminat. Horum carnis non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis. C. XVI. Haec sunt etiam quae gignantur in aquis, et vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas, tam in mari quam in fluminibus et stagnis [h. non habet, et stagnis], comedetis. Quidquid autem pinnulas et squamas non habet eorum, quae in aquis moventur et vivunt, abominabile vobis et execrandum erit. Carnes eorum non comedetis, et morticina vitabitis. Cuncta quae non habent pinnulas et squamas in aquis, polluta erunt. C. XVII. Haec sunt quae de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis: aquilam et gryphem, et haliaetum, milvum ac vulturem juxta genus suum, et omne corvini generis in similitudinem suam, struthionem, et noctuam, et larum, et accipitrem juxta genus suum: bubonem, et mergulum, et ibin, cyonum, et oeroetatum, et porphyriionem, herodionem et charadriionem juxta genus suum, upam quoque, et vespertilionem. C. XVIII. Omne de volueribus quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quae salt super terram, comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, et altaeus atque ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum. Quidquid autem ex volueribus quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis, et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad vesperum, et si necesse fuerit ut portet quippiam horum [h. et qui portaverit quippiam horum] mortuum, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis. Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit, et qui tetigerit illud, contaminabitur. Quod ambulat super manus, ex cunctis animantibus, quae incedunt quadrupedia, im-

(1) Nostri mss. « et omnis, etc. »

mundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum. Et qui portaverit hujusmodi cadavera, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum, quia omnia haec immunda sunt vobis. Haec quoque inter polluta reputabuntur de his quae moventur in terra, mustela et mus et crocodilus, singula juxta genus suum, mygale, et chamaeleon, et stello, et lacerta, et talpa, omnia haec immunda sunt: qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum, et super quod ceciderit quiddam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum et vestimentum, quam pelles et cilicia, et in quocumque fit opus, infingetur aqua, et polluta erunt usque ad vesperum, et sic postea mundabuntur. Vas autem fictile, in quod horum quiddam intro ceciderit, polluetur, et ideo frangendum est. Omnis cibus quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: et omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit. Et quiddam de morticinis istiusmodi ceciderit super illud, immundum erit, sive cibum, sive chytropodes, destruantur et immundi erunt. Fontes vero et cisternae, et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur. Si ceciderint super sementem, non polluent eam. Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, et postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur. Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum, et qui comederit ex eo quiddam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. C. XIX. Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum. Quidquid super pectus quadrupes graditur, et multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quiddam eorum, ne immundi sitis. Ego enim sum Dominus Deus vester: sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluat animas vestras in omni reptili, quod movetur super terram. Ego enim sum Dominus qui eduxi vos de terra Aegypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Ista est lex animantium ac voluerum, et omnis animae viventis, quae movetur in aqua, et reptat in terra, ut differentias noveritis mundi et immundi, et sciatis quid comedere et quid respicere debeatis.

B. VII, C. XX, Cap. XII. — Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Mulier, si suscepto semine [h. fuso semine] pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruae. Et die octavo circumcidetur infantulus: ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suae. Omne sanctorum non tanget, nec ingredietur in sanctuarium, donec implentur dies purificationis ejus. C. XXI. Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta ac sex diebus manebit in sanguine purificationis suae. Cumque expleti fuerint dies purificationis ejus, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, et pullum columbae, sive turturem pro peccato ad ostium tabernaculi testimonii, et tradet sacerdoti, qui offeret illa coram Domino, et rogabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculum aut feminam. Quod si non invenerit manus ejus, nec poterit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbae, unum in holocaustum, et alterum pro peccato. Orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.

B. VII, C. XXII, Cap. XIII. — Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Homo, in cuius cute et carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi luens quiddam, id est, plaga leprae, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus. Qui cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem leprae humiliorum cute et carne reliqua, plaga leprae est, et ad arbitrium ejus separabitur. Sin autem luens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus, et considerabit die septimo: et siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum includet (*Vulgo*, recludet) eum septem diebus aliis. Et die septimo contemplantur: si obscurior fuerit lepra, et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, et mundus erit. Quod si postquam a sacerdote visus est, et redditus munditiae, iterum lepra creverit, adducetur ad eum, et immunditiae condemnabitur. Plaga leprae si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem, et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque

caro viva apparuerit: lepra vetustissima iudicabitur, atque inlita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, et non recludet, quia perspicua immunditiae est (1). Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes: quidquid sub aspectum oculorum cadit, considerabit eum sacerdos [h. sub aspectu oculorum sacerdotis], et teneri lepra mundissima iudicabit: eo quod omnis in candorem versa sit, et ideo homo mundus erit. Quando vero caro vivens in eo apparuerit, tunc sacerdotis iudicio polluetur, et inter immundos reputabitur. Caro enim viva si lepra aspergatur, immunda est. Quod si rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit, considerabit eum sacerdos, et mundum esse decernet. Caro et cutis, in qua ulcus natum est et sanatum, et in loco ulceris cicatrix apparuerit alba, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem: qui cum viderit locum leprae humiliorum carne reliqua, et pilos versos in candorem, contaminabit eum, plaga enim leprae orta est in ulcere. Quod si pilus coloris est pristini, et cicatrix subobscura, et vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus. Et siquidem creverit, adjudicabit eum lepra. Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit. Caro et cutis, quam ignis exusserit, et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem, considerabit eam sacerdos, et ecce versa est in alborem [h. et ecce pilus versus est in alborem], et locus ejus reliqua cute humilior: contaminabit eum, quia plaga leprae in cicatrice orta est. Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, et ipsa leprae species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus, et die septimo contempletur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum. Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et ideo mundabitur, quia cicatrix est combusturae. Vir, sive mulier, in cuius capite, vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos. Et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua, et capillum flavus, solitoque subtilior, contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est. Sin autem viderit locum maculae æqualem vicine carni, et capillum nigrum, recludet eum septem diebus,

(1) Legi etiam hic potest, ut in canone et aliquot mss. libris, « quia perspicua immunditia est ». Mart. — Unus Palatin. « condemnabit »: et paulo post

et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, et capillus sui coloris est, et locus plage carni reliqua æqualis, radetur homo absque loco maculae, et includetur septem diebus aliis. Si die septimo visa fuerit stesisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit enim, lotisque vestibus suis, mundus erit. Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute, non queret amplius utrum capillus in flavum colorem sit commutatus, quia aperte immundus est. Porro si steterit macula, et capilli nigri fuerint, noverit hominem esse sanatum, et confidenter eum pronuntiet mundum. Vir, sive mulier, in cuius cute candor apparuerit, intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit subobscuram alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, et hominem mundum. Vir, de cuius capite capilli fluunt, calvus ac mundus est; et si a fronte ceciderunt pili, recalvaster et mundus est. Sin autem in calvitio sive in recalvitio albus vel rufus color fuerit exortus, et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie lepra, que orta est in calvitio. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, et separatus ad arbitrium sacerdotis, habebit vestimenta dissuta [h. scissa], caput nudum, os veste conlectum, contaminatum ac sordidum se clamabit [h. contaminatum ac sordidum eum clamabit]. Omni tempore quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra. Vestis lanea, sive linea, que lepram habuerit in stamine atque subtegmine, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est, si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti. Qui consideratam recludet septem diebus, et die septimo rursus aspiciens si crevisse deprehenderit, lepra perseverans est: pollutum iudicabit vestimentum, et omne in quo fuerit inventa: et ideo comburetur flammis. Quod si eam viderit non crevisse, præcipiet, et lavabunt id in quo lepra est, recludeturque illud septem diebus aliis. Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum iudicabit, et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti, vel per totum, lepra. Sin autem obscurior fuerit locus leprae, postquam vestis est lota, abrumpt eum, et a solido

eum Urbinato, atque aliis apud Martian. « quia perspicua immunditia est ».

dividet. Quod si ultra apparuerit in his locis que prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga, debet igne comburi. Si cessaverit, lavabit ea que (1) pura sunt, secundo, et munda erunt. Ista est lex leprae vestimenti lanei et linei staminis, atque subtegmis, omnisque supellectilis, pellicie, quomodo mundari debeat vel contaminari.

C. XXIII, Cap. XIV. — Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: Adducetur ad sacerdotem, qui egressus extra castra, cum invenerit lepram esse mandatum, præcipiet ei qui purificatur, ut offerat pro se duos passeris vivos, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculorumque et hyssopum. Et unum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viventes: alium autem vivum cum ligno cedrino, et cocco et hyssopo, tinget in sanguine passeris immolati, quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut iure purgetur, et dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet. Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua: purificatusque ingreditur castra, ita duntaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus, et in die septimo radat capillos capitis, barbamque et supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus et corpore, die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similis in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. Cumque sacerdos purificans hominem, staterit eum et hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii, tollet agnum, offeret eum pro delicto, oleique sextarium. Et oblatis ante Dominum omnibus, immolabit agnum, ubi immolari solet hostia pro peccato, et holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: sancta sanctorum est. Assumensque sacerdos de sanguine hostie, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, et super pollices manus dextræ et pedis, et de olei sextario mittet in manum suam sinistram, tingetque digitum dextrum in eo, et asperget septies contra Dominum (Vulg. coram Domino). Quod autem reliquum est olei in leva manu,

fundet super extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dextræ, et super sanguinem qui fusus est pro delicto, et super caput ejus. Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato. Tunc immolabit holocaustum, et ponet illud in altari eum libamentis suis, et homo rite mundabitur. Quod si pauper est, et non potest manus ejus invenire quæ dicta sunt, sumet agnum pro delicto ad oblationem ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem simile consperse oleo in sacrificium, et olei sextarium, duosque turtures, sive duos pullos columbae, quorum sit unus pro peccato, et alter in holocaustum: effereque ea die octavo purificationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino. Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei, levabit simul: immolatoque agno, de sanguine ejus ponet super extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur, et super pollices manus ejus ac pedis dextræ: olei vero partem mittet in manum suam sinistram, in quo tingens digitum dextræ manus asperget septies coram Domino: tangetque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, et pollices manus ac pedis dextræ, in loco sanguinis, qui effusus est pro delicto: reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum; et turturem sive pullum columbae offeret, unam pro delicto, et alteram in holocaustum cum libamentis suis. Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui. C. XXIV. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga leprae in ædibus, ibit ejus est domus, nuntians sacerdoti, et dicet: Quasi plaga leprae videtur mihi esse in domo mea. At ille præcipiet, ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, et videat utrum lepra (Vulg. leprosa) sit, ne immunda fiant omnia que in domo sunt. Intra bitque postea, ut consideret domus lepram: et cum viderit in parietibus illius quasi villiculas pallore sive rubore deformes, et humiliores superficie reliqua, egredietur ostium domus, et statim claudet eam septem diebus. Reversusque die septimo, considerabit eam. Si invenerit

(1) Videtur ex vocibus « ea quæ » nonnemo scripsisse « aqua », ex quo factum, ut utrumque simul preferant Vulgati libri.

crevisse lepram, jubebit erui lapides in quibus lepra est, et projici eos extra civitatem in locum immundum: domum autem ipsam radi intrinsicus per circuitum, et spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum, lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerint, et luto alio liniiri domum. Sin autem postquam eruti sunt lapides, et pulvis erasus, et alia terra lita, ingressus sacerdos viderit reversam lepram, et parietes aspersos (*Vulg.* respersos) maculis, lepra est perseverans, et immunda domus: quam statim destruent, et lapides ejus ac ligna, atque universum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum. Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum; et qui dormierit in ea, et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua. Quod si introierit sacerdos, et viderit lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita fuerit, purificabit eam, reddita sanitate, et in purificationem ejus sumet duos passeris, lignumque cedrinum, et vermiculum atque hyssopum, et immolato uno passere in vase ficili super aquas vivas, tollet lignum cedrinum, et hyssopum, et coccum, et passerem vivum, et tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, et asperget domum septies, purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque cedrino et hyssopo atque vermiculo. Cumque dimiserit passerem volare in agrum libere, orabit pro domo, et jure mundabitur. Ista est lex omnis lepræ et percussuræ, lepræ vestium, et domorum, cicatricis et erumpentium papularum, lucentis macule, et in varias species coloribus immutatis, ut possit sciri quo tempore mundum quid vel immundum sit.

T. VIII, B. VIII, C. XXV, Cap. XV. — Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Loquimini filiis Israel, et dicite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit. Et tunc judicabitur huic vito subjacere, cum per momenta singula adhæserit carnis illius, atque concreverit fœdus humor. Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, et ubicunque sederit. Et si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Si sederit ubi ille sederat, et ipse lavabit vestimenta sua, et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Qui tetigerit carnem ejus lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua, immun-

dus erit usque ad vesperum. Si salivam hujusmodi homo jecerit super eum, qui mundus est, lavabit vestimenta sua, et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Sagma super quod sederit, immundum erit, et quidquid sub eo fuerit qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Omnis quem tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua, et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Vas ficile quod tetigerit, confringetur [h. fluxum seminis patiens, confringetur]: vas autem ligneum lavabitur aqua. Si sanatus fuerit qui hujusmodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, et lotis vestibus ac toto corpore in aquis viventibus, erit mundus. Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, et veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti, qui faciet unum pro peccato, et alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundet a fluxu seminis sui. Vir, de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: et immundus erit usque ad vesperum. Vestem et pellem, quam habuerit, lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum. Mulier cum qua coierit lavabitur aqua, et immunda erit usque ad vesperum. C. XXVI. Mulier que, redeunte mense, patitur fluxum sanguinis [h. Mulier que patitur fluxum sanguinis], septem diebus separabitur. Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum: et in quo dormierit, vel sederit diebus separationis sue, pollutur. Qui tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Omne vas, super quod illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua: et (*Vulg. add.* ipse) lotus aqua, pollutus erit usque ad vesperum. Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: et omne stratum, in quo dormierit, pollutur. Mulier, que patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel que post menstruum sanguinem fluere non cessat, quandiu huic subjacet passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo. Omne stratum in quo dormierit, et vas in quo sederit, pollutum erit. Quicunque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua,

immundus erit usque ad vesperum. Si steterit sanguis, et fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis sue: et octavo die offeret pro se sacerdoti duos turtures vel duos pullos columbæ ad ostium tabernaculi testimonii: qui unum faciet pro peccato, et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, et pro fluxu immunditæ ejus. Docebitur ergo filios Israel, ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum, quod est inter eos. Ista est lex ejus, qui paliter fluxum seminis, et qui pollutur coita, et que menstruis temporibus separatur, vel que jugi fluit sanguine, et hominis qui dormierit cum ea.

T. IX, B. IX, C. XXXVII, Cap. XVI. — Locutusque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt, et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur sanctuarium, quod est in velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum), nisi hæc ante fecerit. Vitulum offeret pro peccato, et arietem in holocaustum. Tunica lineæ vestiatur, feminalibus lineis verenda celabit: accingentur zona lineæ, cidarium lineam imponet capiti: hæc enim vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, et unum arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum, et oraverit pro se et pro domo sua, duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii (1):

mittens super utrumque sortes: sortem unam Domino, et alteram [h. et alteram crudeli Dei] capro emissario (2), cujus sors exierit Domino, offeret illum pro peccato: cujus autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eum, et emittat illum in solitudinem [h. lazazel in solitudinem]. His rite celebratis, offeret vitulum, et rogans pro se et pro domo sua, immolabit eum. Assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra velum intrabit in sancta: ut possit (3) super ignem aromatis coram Domino, nebula eorum et vapor operiet (*ms.* operiet) oraculum, quod est super testimonium, et non moriatur. Tollet quoque de sanguine vituli, et asperget digito septies (4) [h. Tollet quoque de sanguine vituli, et asperget super propitiatorium ad orientem, et coram propitiatorio asperget septies] contra propitiatorium ad orientem. Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem ejus intra velum, sicut præceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi [h. ut aspergat ea super propitiatorium et coram propitiatorio], et expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel, et prævaricationibus eorum, cunctisque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo (5) testimonii, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum. Nullus hominum sit in tabernaculo testimonii (6), quando pontifex ingreditur in sanctuarium, ut roget pro se et pro domo sua, et pro universo oculo Israel, donec egrediatur. Cum autem exierit ad altare, quod coram Do-

Latini, quotquot volant « azazel » fuisse nomen hirci in desertum emissi. At de « hircio emissario » vide plura apud eruditum Bochartum lib. II de animal. Scripturæ cap. 34. MAUR.

— Palatin. atque Urbini mss. « super utrumque sortem, unam, etc. » Quod pro « capro emissario » scholiastes veritè « crudeli Dei ». Hebrææ vocis לְעִזָּאֵל « lazazel » expositio est. Adito hujus loci interpretis.

(3) Veronenses membranae, « et positus. » Mox in codice Urbini, verba « coram Domino desiderantur ».

(4) Palat. ms. hic quoque interserit « coram Domino ».

(5) Urbani ms. « in tabernaculo », haud bene: sed mox temere magis Veronenses membranae « sordium », pro « sordium », contra sacri textus fidem obtrudunt.

(6) Vocem « testimonii » hic reticent nostri mss. Vulgatique libri, quæ tamen in Hebræo est מוֹדֵעַ

(1) Vetusissima quedam membrana, que ex perditio Veronensi ms. superat, quibuscum hoc et subsequens capitulum, tum alia inferius nonnulla continens, hic præferunt « in ostia ».

(2) Nomen hic expositum posuit scholiastes, cum in Hebræo sit לְעִזָּאֵל, lazazel, id est, « azazel »: azazel autem infra, v. 26, ab eodem scholiaste nostro interpretatur iterum « crudeli Dei », quia putat « azazel » esse vocem compositam ex עִז, « euz » et אֵל, « el ». ut לְעִזָּאֵל « azazel » legatur pro עִזָּאֵל, « azazel », quod proprie sonat, « asperum, sævum », sive « crudelium Dei ». Idem sensus videtur Syrus interpretis, qui hic habet לְעִזָּאֵל, « lazoziel », id est, « fortissimo Deo », vel « crudeli Dei » juxta adnotationem marginalem. Hanc vocem, « azazel », originationem probat similiter R. Saadiah Gaon; sed eam alii doctores Hebræorum rejiciunt, qui litterarum ordine servato, verbum עִזָּאֵל, « azazel » conflatam esse dicunt ex עִז, « euz, caper » et אֵל, « azel, abijt »: quo sensu hanc vocem accipiunt tum Græci, tum

mino est, oret pro se (1), et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua ejus per gyrum: aspergatur digito septies, et purificet et sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel. Postquam emundaverit sanctuarium, et tabernaculum, et altare, tunc offerat hircum viventem, et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, et universa delicta atque peccata eorum: quae imprecaans capiti ejus, emittit illum per hominem paratum, in desertum. Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, et, depositis vestibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium, relictisque ibi, lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestimentis suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo: et adipem, qui oblatum est pro peccatis, adolebit super altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium [in Latino habet, emissarius: in Hebraeo habet, ad azel quod interpretatur crudelis], lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic ingrediatur in castra. Vitulum autem et hircum, qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est (2), ut in sanctuario expiatio completeretur, asportabunt foras castra, et comburent igni tam pelles quam carnes eorum et fimum: et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua et carnem aqua, et sic ingrediatur in castra. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum. C. XXVIII. Mense septimo, decima die mensis, affligetis animas vestras, nullumque faciatis opus, sive indigena, sive advena, qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris coram Domino (3) mundabimini. Sabbatum enim requiescentis est, et affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos,

(1) Hic quoque addit Palatin. « et pro domo sua », contra Hebraei textus fidem. Tum Veronenses membrana, « et sumpto sanguine vituli, etc. aspergete digito septies, et expiet, et sanctificet ». Palatin. ms. « aspergeturque... expiet et sanctificetur ». Urbani postremo hoc uno verbo abluat, « sanctificet ».

(2) Perperam Palatin. ms. « sanguis oblatum est ». Vulgata interpres, « illatus est in sanctuarium, ut expiatio completeretur, etc. »

(3) Tacet Urbani ms. verba « coram Domino ».

(4) Codex mss. sancti Germani, num. 3, « ut sacrificent Domino, etc. » In Hebraeo legitur והביאם,

qui unctus fuerit, et cujus initiata manus, ut sacerdotio fungatur pro patre suo: indueturque stola lineae et vestibus sanctis, et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut praecipit Dominus Mosi.

T. X, C. XXIX, Cap. XVII. — Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere Aaron et filiis ejus, et cunctis filiis Israel, et dices ad eos: Iste est sermo, quem mandavit Dominus, dicens: Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem, aut ovem, sive capram, in castris, vel extra castra, et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui. Ideo offerre debent sacerdoti filii Israel hostias suas, quas occidunt in agro, ut sanctificentur Domino (4) ante ostium tabernaculi testimonii, et immolent eas hostias pacificas Domino. Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis Domino: et nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum. Et ad ipsos dices: Homo de domo Israel et de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam, et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo. C. XXX. Homo quilibet de domo Israel et de advenis qui peregrinantur inter vos (5), si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et disperdam eam de populo suo, quia anima carnis in sanguine est: et ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro

« vehendum, et adducant ea ». Sensus est, adducant filii Israel victimas suas ad ostium tabernaculi, ut ibi « sanctificentur Domino », sive « offerantur » per manus sacerdotum. Mart.

(5) Ita canon et ms. alter S. Germani: caeteri habent ut in edictis, « inter eos ». Utraque lectio suo habet ad stipulatores: LXX, Chald. et Syr. legebant in suis exemplaribus Hebraeis בתניכם « hethochem in medio vestri ». Alii legunt hodie juxta exemplar Massoretharum בתכם « hethochem, in medio eorum ». Mart.

— Palatin. ms. pluresque alii apud Martian. « inter eos », juxta Hebr. בתכם « in medio eorum ».

animae piaculo sit. Ideo dixi filiis Israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur inter vos. Homo quicumque de filiis Israel et de advenis qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio cepert feram vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, et operiat illum terra [h. pulvere]. Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixi filiis Israel: Sanguinem universae carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: et quicumque comederit illum, interibit. C. XXXI. Anima que comederit morticinum, vel captum a bestia tam de indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum: et hoc ordine mundus fiet. Quod si non laverit vestimenta sua, nec corpus portabit iniquitatem suam.

B. X, C. XXXII, Cap. XVIII. — Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Ego Dominus Deus vester, juxta consuetudinem [h. opera] terrae Aegypti, in qua habitastis, non faciatis, et juxta mortem [h. opera] regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agelis, nec in legitimis eorum ambulabitis. Faciatis judicia mea, et praecepta mea servabitis, et ambulabitis in eis [h. ut ambuletis in his]. Ego Dominus Deus vester. Custodite leges meas atque judicia, quae faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus. Omnis homo ad proximam sanguinis sui [h. carnis suae] non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus. Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tuae non discooperies: mater tua est. Non revelabis turpitudinem ejus. Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudine enim patris tui est. Turpitudinem sororis tuae ex patre, sive ex matre, quae domi vel foris genita est, non revelabis. Turpitudinem filiae filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudine tua est. Turpitudinem filiae uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, et est soror tua [h. quam peperit patri tuo, non revelabis, soror tua est] non revelabis. Turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro [h. propinqua] est patris tui. Turpitudinem sororis matris tuae non revelabis, eo quod caro [h. propinqua] sit matris tuae. Turpitudinem patris tui [Vulg. tac. tui] non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quae tibi affinitate conjungitur. [h. Uxor patris tui est]. Turpitudinem nurus tuae non revelabis, quia

uxor filii tui est, nec discooperies ignominiam ejus. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitudine fratris tui est. Turpitudinem uxoris tuae et filiae ejus [h. mulieris et filiae ejus] non revelabis. Filiam filii ejus, et filiam filiae illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro [h. propinqua] illius sunt, et talis coitus incestus est. Sororem uxoris tuae in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus, adhuc illa vivente. Ad mulierem que palitur menstrua, non accedes, nec revelabis foeditatem ejus. Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commixtione maculaberis. De semine tuo non dabis, ut consecrerit idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. C. XXXIII. Cum masculo non commisceberis coitu femineo, quia abominatio est. Cum omni peccore non coibis, nec maculaberis cum eo. Mulier non secumbet jumento, nec miscaberit ei: quia scelus est. Nec pollutamini in omnibus his, quibus contaminatae sunt universae [h. non habet] gentes, quas ego ejiciam ante conspectum vestrum, et quibus polluta est terra: cujus ego seclera visitabo, ut evomat habitatores suos. Custodite legitima mea atque judicia, et non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quam colonum, qui peregrinantur apud vos. Omnes enim execrationes istas fecerunt accole terrae, qui fuerunt ante vos, et polluerunt eam. Caveto ergo ne et vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomit gentem, quae fuit ante vos. Omnis anima, quae fecerit de abominationibus istis quidpiam, peribit de medio populi sui. Custodite mandata mea. Nolite facere quae fecerunt ei, qui fuerunt ante vos, et ne polluatamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

T. XI, C. XXXIV, Cap. XIX. — Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad omnem coetum filiorum Israel, et dices ad eos: Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. Unusquisque matrem [Vulg. ad. suam] et patrem suum timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester. Nolite converteri ad idola, nec deos confatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester. Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis, eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, et die altero [h. si immolaveritis hostiam pacificorum, voluntarie immolate, et eo die quo fuerit immolata vescetur et die altero]: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis. Si quis post hiduum comederit ex ea,